

NEFT SANOATINING EKOLOGIYAGA TA'SIRINI O'RGANISH VA EKOLOGIYAGA TA'SIRINI KAMAYTIRISHNI TA'MINLASH

Yuldoshov Bunyod Tirkashevich

Axmedov Zoxid Sobirovich

“Transport logistikasi” kafedrası assistentlari

Jizzax politexnika institut

Annotasiya. *Ushbu maqolada ishlab chiqilgan tavsiyalar asosan neft maxsulotlarini ishlatishda atrof-muhitga ta'sir darajasini aniqlash va ekologiyaga ta'sirini kamaytirishni ta'minlashdagi faoliyatini oshirishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *Yog', Toksik birikmalar, Dizel, Gaz, Azot, Havoning ifloslanishi, Issiqxona effekti, Shovqin ifloslanishi, Elektromagnit ifloslanish, Transport vositalari, Zaxarli moddalar.*

Annotation. *The recommendations developed in this article mainly serve to increase its performance in determining the degree of environmental impact on the use of petroleum products and ensuring a reduction in its impact on ecology.*

Keywords: *Oil, current compounds, diesel, gas, nitrogen, air pollution, greenhouse effect, noise pollution, electromagnetic pollution, vehicles, Toxic Substances.*

Neft sanoatining atrof-muhitga ta'siri juda ko'p foydalanishga ega bo'lgan neft tufayli keng va qimmat. Xom neft va tabiiy gaz zamonaviy kundalik hayot va jahon iqtisodiyotining ko'plab jihatlarini ta'minlaydigan asosiy energiya va xom ashyo manbalari hisoblanadi. So'nggi 50 yil ichida ularning ta'minoti tez o'sib borayotgan insoniyat, ijodkorlik, bilim va iste'molchilik talablarini qondirish uchun tez o'sdi.

Neft va gazni qazib olish, tozalash va tashish bosqichlarida katta miqdordagi toksik va toksik bo'lmagan chiqindilar hosil bo'ladi. Uchuvchi organik birikmalar, azot va oltingugurt birikmalari va to'kilgan neft kabi ba'zi sanoat yon mahsulotlari havo, suv va tuproqni noto'g'ri boshqariladigan hayot uchun zararli darajada

ifloslantirishi mumkin. iqlimning isishi, okeanning kislotalanishi va dengiz sathining ko'tarilishi sanoat chiqindilari natijasida kuchaygan global o'zgarishlardir issiqxona gazlari kabi karbonat angidrid (CO₂) va metan va mikro zarrachali aerozollar kabi qora uglerod. Insonning barcha faoliyati orasida qazilma yoqilg'ining yonishi yer biosferasida uglerodning doimiy to'planishiga eng katta hissa qo'shadi. Xalqaro energetika agentligi va boshqalarning ta'kidlashicha, neft va gazdan foydalanish rekord darajadagi 63% (19 milliard tonna) dan 43,4 milliard (BT) CO₂ atmosferaga 2019 yil davomida barcha energiya manbalaridan chiqarilgan. ko'mir foydalanish qolgan eng iborat 54%. Jami emissiya deyarli har

yili oshirish davom: yuqoriga boshqa 2.1% uchun 35.3 BT ichida.

1-Rasm Neft to'kilganidan keyingi xolat.

Bevosita o'tish operatsiyalari, neft sanoati haqida hissa 9% (2.7 BT) ning 36.7 BT ichida shuningdek, tabiiy gaz, uning qasddan va boshqa relizlar uchun, sanoat bevosita kamida metan 92 Million tonna (3.4 BT CO₂-teng) shu yil; barcha ma'lum antropogen va tabiiy taxminan 17% ga teng miqdori kuchli isitish gazining chiqindilari. Benzin va suyultirilgan tabiiy gaz kabi yoqilg'ilar bilan bir qatorda, neft ko'plab istemol kimyoviy moddalari va o'g'itlar va plastmassalar kabi mahsulotlarga imkon beradi

Toksik birikmalar. Neft ko'plab tarkibiy qismlarning murakkab aralashmasidir. Ushbu tarkibiy qismlarga to'g'ri zanjirli, tarvaqaylab ketgan, tsiklik, monosiklik aromatik va politsiklik aromatik uglevodorodlar kiradi. Yog'larning toksikligini toksik potentsial yoki ushbu komponentning suvda

eruvchanligi bo'yicha yog'ning har bir alohida komponentining toksikligi yordamida tushunish mumkin.

Turli xil yog'lar va neft bilan bog'liq mahsulotlar turli darajadagi toksiklikka ega. Toksiklik darajalariga ob-havo, eruvchanlik kabi ko'plab omillar, shuningdek, qat'iylik kabi kimyoviy xususiyatlar ta'sir qiladi. Ko'pgina hollarda, istemolchilar masuliyatli foydalanish va yo'q qilish bilan shug'ullanganda, ta'sirlar xavfsiz darajaga tushirilishi mumkin. Muayyan mahsulotlarni ishlab chiqaruvchilar hayot aylanishini baholash va atrof-muhitni loyihalash amaliyoti orqali ta'sirlarni yanada kamaytirishi mumkin.

Neft sanoatidan chiqadigan chiqindilar neft ishlab chiqarish jarayonining qazib olishdan istemol bosqichigacha bo'lgan har bir zanjirida sodir bo'ladi. Ekstraksiya bosqichida gazni shamollatish va yoqish nafaqat metan va karbonat angidridni, balki azot oksidi va aerezollar kabi boshqa ifloslantiruvchi moddalarni ham chiqaradi. Ba'zi yon mahsulotlarga uglerod oksidi va metanol kiradi. Yog' yoki neft distillatlari yoqilganda, odatda yonish to'liq bo'lmaydi va kimyoviy reaksiya suv yoki karbonat angidrid bo'lmagan yon mahsulotlarni qoldiradi. Biroq, ko'p miqdordagi ifloslantiruvchi moddalarga qaramay, ba'zi ifloslantiruvchi moddalar miqdori va kontsentratsiyasida o'zgarishlar mavjud. Shuningdek, sootning mayda zarralari odamlarning va boshqa hayvonlarning o'pkalarini qoraytiradi va yurak muammolari yoki o'limga olib keladi.

3-Rasm Atransport vositalarining 100 km masofadagi emissiyasi

Atrof-muhit ifloslanishini

Har bir transport turi atrof-muhitni ifloslantiradi, ammo muhim afzalligi - ifloslanishning 89% avtoullov transporti tomonidan amalga oshiriladi, bu chiqindi gazlarni chiqaradi. Ushbu turdagi avtoullovlar, avtobuslar va boshqa transport vositalari turli muammolarga olib keladi:

- havoning ifloslanishi;
- issiqxona effekti;
- shovqin ifloslanishi;
- elektromagnit ifloslanish;
- odamlar va hayvonlar sogʻligʻining yomonlashishi.

Neftning yonish jarayoni neft, koʻmir va yogʻoch kislota yomgʻirining koʻpayishi uchun javobgardir. Yonish miqdori oshib ketishiga olib keladi azot oksidi bilan birga oltingugurt dioksidi yogʻdagi oltingugurtdan. Ushbu yon mahsulotlar atmosferadagi suv bilan birikib kislotali yomgʻir hosil qiladi. Nitratlar va boshqa kislotali moddalarning kontsentratsiyasining oshishi ularga sezilarli taʼsir koʻrsatadi pH darajasi yogʻingarchilik. Dan tahlil qilingan maʼlumotlar namunalari Qoʻshma Shtatlar va Evropa oʻtgan 100 yil ichida va yonish natijasida azot oksidi chiqindilarining koʻpayishi kuzatildi. Chiqindilar miqdori yomgʻirni kislotalashtirish uchun etarlicha katta edi. Kislotali yomgʻir katta ekotizimga salbiy taʼsir koʻrsatadi. Masalan, kislotali yomgʻir daraxtlarni oʻldirishi mumkin va koʻllarni kislotalab baliqlarni oʻldirishi mumkin. Marjon riflari kislota yomgʻirida ham yoʻq qilinadi. Kislotali yomgʻir, shuningdek, texnika va inshootlarning korroziyasiga (katta miqdordagi kapital) va marmar xarobalari singari arxeologik inshootlarning asta-sekin yoʻq qilinishiga olib keladi.

Adabiyotlar

1. Mirziyeyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birga quramiz.–T: Oʻzbekiston, 2017. – 488 b.

2. Рахматуллаев М.Х., Юлдошов Б.Т. “Меъморчилик ва қурилиш муаммолари” Илмий-техник журнали Инновационных технологий к разработке получения новых составов топлива и осевых масел, 2020 г. Том 20, №2, с. 131-133.
3. Djiyanbaev S.V., Hamidov B.N., Ubaydullaev B.H. Yarbabaev A.A. Reference directions of Lubricants Production using Local Raw Products // («European Applied Sciences» scientific magazine, Schwieberdinger Str.59, 70435 Stuttgart, Germany 2016 y p20-22.).
4. Данилов А.М. Отечественные присадки к дизельным топливам//Мир нефтепродуктов, 2010, № 1, с.9-13.
5. Амер М. А. Физико-химические свойства дизельных топлив в условиях подземного хранения. – М.: Нефть и газ, 2008. – 237 с.
6. Горючие, смазочные материалы: Энциклопедический толковый словарь-справочник. Изд. 2-е. / Под ред. В.М. Школьников. – М.: ООО «Издательский центр «Техинформ» Международной Академии Информатизации», 2010. – 756 с.
7. Мухторов Н.Ш., Хамидов Б.Н., Убайдуллаев Б.Х. Механизм действия и синтез депрессорной присадки на основе алкилметакрилатов для дизельного топлива и масел // Научно-технический журнал ФерПИ. 2016, Том 20, №2, с.183-185.
8. Usmonov, M.T. & Shokirov.,Sh.H, (2022). Teylor formulasini matematik masalalarni echishdagi ahamiyati. "«Science and Education» Scientific Journal" Scientific Journal, Tom-3, 19-23.
9. Usmonov, M.T. & Shokirov.,Sh.H, (2022). Darajali qatorlarning taqribiy hisoblashlarga tatbiqi. «Science and Education» Scientific Journal, Tom-3, 29-32.
10. Usmonov, M.T. & Shokirov.,Sh.H, (2022). Ishoralari almashinib keluvchi qatorlar. Leybnits alomati. «Science and Education» Scientific Journal, Tom-3, 24-28.